

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

1. บทบาทพระสงฆ์กับการศึกษา
2. ระเบียบปฏิบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
3. ลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. การจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
5. โรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทพระสงฆ์กับการศึกษา

องค์ประกอบของพระพุทธศาสนา คือ พระรัตนไตร อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธคือพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้พระธรรมแล้วสั่งสอนให้ประชาชนประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน และเป็นผู้ปลุกให้ผู้อื่นตื่นด้วยได้สมญานามเรียกขานว่า “พระพุทธเจ้า” ส่วนพระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ค้นพบ และพระสงฆ์ คือ กลุ่มชนที่เกิดศรัทธาเลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ขอมสละเพศฆราวาสเข้าอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาต (อุณ โทขันธ์, 2537, หน้า 71) และเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา

ประยูร ปรุฑุโต (2513, หน้า 60) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันนี้มิได้อยู่อย่างตัวใครตัวมัน แต่พระสงฆ์ได้กลายเป็นสถาบันศาสนา ซึ่งมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ 2 ประการ คือ

1. บทบาทหรือหน้าที่ต่อตนเอง
2. บทบาทหรือหน้าที่ต่อผู้อื่น

บทบาทหรือหน้าที่ต่อตนเองของพระสงฆ์

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ได้ทรงปรารภถึงฐานะหรือกิจที่พึงกระทำของพระสงฆ์ 2 ประการ คือ

1. คันถุระ หมายถึง การศึกษาถึงหลักธรรมต่างๆ ที่พระองค์ได้แสดงไว้ จนสามารถจำได้ บอกกล่าวจะถ่ายทอดได้ เรียกว่า บทบาทในการศึกษา

2. วิปัสสนาธุระ หมายถึง การปฏิบัติ การพิจารณาถึงทุกขลักษณะ อนิจจลักษณะและอนัตตลักษณะด้วยความพากเพียรพยายามจนกว่าจะบรรลุถึงพระนิพพาน เรียกว่า บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตน ปกครองตน

จึงอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อตนเองนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประการ คือ บทบาทในการศึกษา และบทบาทในการปฏิบัติตน

บทบาทหน้าที่ในการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้พระไตรปิฎกอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งในส่วนของพระวินัยปิฎก พระสุตตร และพระอภิธรรม (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2529, หน้า 69) หรือการเรียนรู้ถึงศีล สมาธิ ปัญญา ที่เรียกกันว่า ศึกษา 3 และการศึกษานี้ต้องครอบคลุมข้อปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา หลักธรรมภาคปฏิบัติ (พระเทพเวที, 2531, หน้า 2-3) ศึกษาถึงความถูกต้องทางกาย ทางวาจา ทางจิต และทางปัญญา มีความรู้ ความคิดเห็น ความเข้าใจถูกต้อง (พุทธทาสภิกขุ, 2527, หน้า 3-4) ซึ่งในคัมภีร์ขุททกนิกาย มหานิสเทศ ความว่า “...บุคคลย่อมศึกษาอริสัจ คือ ศึกษาเรื่องความประพาศิทธิทางกาย วาจาให้สูงขึ้นไปยังศึกษาในการฝึกอบรมจิตใจให้ดีขึ้นบ้าง ศึกษาในการอบรมปัญญาให้เจริญยิ่งขึ้นไปบ้าง เมื่อหวังจิตคำนึงถึงการศึกษา 3 อย่างนี้ก็ชื่อว่า ศึกษา...” (พระเทพเวที, 2531, หน้า 4)

สมัยพุทธกาลการศึกษาของพระสงฆ์ พระพุทธเจ้า และพระอริยสาวกเป็นผู้ทำหน้าที่แนะนำเป็นครู เป็นกัลยาณมิตร แม้แต่พระอริยสาวกต่างก็มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ต่อกัน การศึกษาเป็นการศึกษาถึงหลักพระธรรมและพระวินัย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการเผยแผ่ต่อไป เมื่อพระพุทธเจ้าได้ปรินิพพานลง พระสงฆ์สมัยต่อมา ได้ศึกษาพระสงฆ์ผู้เป็นกันเฒ่า (ผู้ที่อุปสมบทก่อนเรียกว่า “กันเฒ่า” เรียกผู้ที่อุปสมบททีหลังว่า “อาวุโส”) มีการท่องจำพระวาระของพระพุทธองค์สืบต่อกันมา จนถึงสมัยการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 5 ที่ประเทศลังกา จึงมีการบันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก ซึ่งต่อมามีการแปลเป็นภาษาต่างๆ ทั่วโลก พระไตรปิฎกถือได้ว่าส่วนใหญ่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์ควรแก่การศึกษา ปัจจุบันพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมีทั้งหมด 45 เล่ม และมีการบันทึกเป็นพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์บนแผ่นซีดี ซึ่งจัดทำโดยสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีชื่อพระไตรปิฎกสำหรับฉบับประชาชน หรือฉบับเยาวชน รวมถึงมีการจัดทำคำบรรยายโดยพระสงฆ์ที่นำหลักธรรมจากพระไตรปิฎกมาขยายความ พระสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับในการศึกษาพระไตรปิฎกที่แตกฉานและมีผลงานเป็นที่แพร่หลาย เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านพระธรรมปิฎก เป็นต้น

การศึกษาที่เป็นอยู่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดระบบในรูปแบบใหม่ คือ

1. การศึกษาที่เป็นระบบของคณะสงฆ์เอง โดยเฉพาะเป็นอิสระต่างหากจากระบบของรัฐ โดยคณะสงฆ์เป็นผู้จัดดำเนินการเอง ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาที่เรียกว่า “ปริยัติธรรมแผนกนักธรรม” ได้แก่ “นักธรรม” มี 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก เป็นการศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า รวมถึงพระสาวกองค์สำคัญ หลักธรรมของพระพุทธเจ้าในหัวข้อต่างๆ วินัยและข้ออันทิ้งประพฤติ ปฏิบัติของพระสงฆ์ ศาสนพิธีที่ว่าด้วยขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และเพื่อเป็นการฝึกฝน ในการแสดงธรรม ก็มีวิชาการแต่งกระดุนซึ่งเป็นการแต่งขยายพุทธศาสนาสุภาษิตเพื่อการแสดง ธรรม นอกจากนี้ยังได้มีการจัดเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาดูด้วย เรียกว่า “ธรรมศึกษา” และมี หลักสูตรเหมือนกับนักธรรม โดยเปลี่ยนเฉพาะส่วนของวิชาวินัยเท่านั้น

1.2 การศึกษาที่เรียกว่า “ปริยัติธรรมแผนกบาลี” ซึ่งเรียกว่า “ประโยค” มีตั้งแต่ ประโยค 1–9 เป็นการศึกษาภาษาบาลี คำ หลักการของภาษา การแปล การแต่งประโยค เป็นต้น เมื่อผู้เรียนได้ประโยค 3 ขึ้นไปจะเรียกว่า “มหา” และถือว่าประโยค 9 คือการศึกษาที่สูงสุด ในระบบนี้ซึ่งปัจจุบันมีการเทียบความรู้เท่ากับปริญญาตรีในทางโลก

2. การศึกษาที่อยู่ในระบบของรัฐหรือที่คณะสงฆ์กับระบบของรัฐ โดยหน่วยงานหรือ กลุ่มบุคคลในพระศาสนาเป็นผู้จัดดำเนินการ ได้แก่

2.1 การศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้สอดคล้องกับระบบของรัฐ โดยหน่วยงานหรือกลุ่ม บุคคลในพระพุทธศาสนาเป็นผู้จัดดำเนินการ ได้แก่

(1) การศึกษาที่คณะสงฆ์รับเข้าเป็นการศึกษาคณะสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการสถาปนาขึ้นโดยพระบรมราช โองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เป็นสถานศึกษาสำหรับพระสงฆ์ สามเณร ซึ่งปัจจุบันได้มีการขยายวิทยาเขตสู่จังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จังหวัดพะเยา และจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น เป็นการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีที่รวม หลักสูตรทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรมเข้าด้วยกัน

(2) การศึกษาที่รัฐกำหนดขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ได้แก่ โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (มัธยม 1–6) โดยจัดหลักสูตรที่รวมกันระหว่างวิชาสามัญกับ วิชาพุทธศาสนา โดยยกเว้นวิชาพลศึกษาและเพิ่มวิชาธรรมะ วินัย ภาษาบาลีแทน

2.2 การศึกษาในระดับของรัฐ ซึ่งหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลจัดให้แก่พระสงฆ์ สามเณร ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งปัจจุบัน มหาเถรสมาคมอนุญาตให้ศึกษาได้เฉพาะมัธยมศึกษา

ตอนต้นเท่านั้น ปัจจุบันมีการจัดเพื่อสามเณรในโครงการพระธรรมจาริก วัดศรีโตดา จังหวัด เชียงใหม่

3. การศึกษาที่วัดจัดขึ้นเป็นอิสระต่างหากจากระบบคณะสงฆ์และระบบรัฐ เช่น จิตตภาวันวิทยาลัย โรงเรียนอภิธรรม เป็นต้น เป็นการจัดการศึกษาที่เปิดอิสระของแต่ละสำนัก (พระราชวรมณี, 2519, หน้า 139 – 14; เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2529, หน้า 68 – 70, 78 – 86; ประยุทธ์ ปยุตโต, 2513, หน้า 39 – 45)

บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตน คือ การประพฤติตามหลักธรรมเพื่อความบริสุทธิ์ของตนและของสถาบันสงฆ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2513, หน้า 60) เป็นการน้อมนำธรรมะและวินัยมาปฏิบัติเป็นการอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ เรียกว่า ปฏิบัติศีล (พระธรรมปิฎก, 2538, หน้า 603) รวมถึงการสำรวจ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีสติสัมปชัญญะ (พุทธทาสภิกขุ, 2529, หน้า 82) การปฏิบัติสมาธิภาวนาหรือเรียกว่า วิปัสสนา ธุระ อันเป็นการฝึกฝนอบรมจิตให้เป็นสมาธิให้มีพลังเพื่อนำไปใช้ในการกำจัดกิเลสความเศร้าหมองแห่งจิต และเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ข้างต้น (ปรียัติ) ได้ผลคือการดับทุกข์เป็นขั้นๆ จนดับได้สิ้นเชิง (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2529, หน้า 70) พัฒนาคุณภาพจิตเสริมสร้างคุณภาพจิตและรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ และการอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระ มองดู รู้จัก และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ทำการต่างๆ ด้วยปัญญา (พระธรรมปิฎก, 2538, หน้า 604) เป็นบทบาทในการปกครองบริหารตนและคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสพระวาทะเกี่ยวกับลักษณะของพระสงฆ์ผู้เป็นสมณะในทางพุทธศาสนาไว้ใน มหยมวรรค มูลปิ่นณาสก มัชฌิม นิกาย ใจความว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แหละที่จะทำให้พวกเราเป็นสมณะ...

1. ภิกษุทั้งหลาย จริ่งแท้ พวกเธอต้องสำเหนียกว่า เราจักเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยhiriและ โอตตปปะ...
2. ภิกษุทั้งหลาย กิจที่พวกเธอต้องทำให้ยิ่งขึ้น ไปอีกเป็นลำดับนั้นคืออะไร คือ สำเหนียกว่า กายสมาจาร ประพฤติชอบสม่าเสมอด้วยกาย...
3. ...สำเหนียกว่า วชิสมาจาร การประพฤติชอบสม่าเสมอด้วยวาจา...
4. ...สำเหนียกว่า มโนสมาจาร การประพฤติชอบสม่าเสมอด้วยใจ...
5. ...สำเหนียกว่า อาชีวะของเราบริสุทธิ์แล้ว...
6. ...สำเหนียกว่า เราเป็นผู้สำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย...

7. ...สำเนียงกว่า เราเป็นผู้รู้ประมาณในโภชนะอยู่เสมอ...
8. ...สำเนียงกว่า เราจักตามประกอบในธรรมเป็นเครื่องตื่น เราจักชำระจิตให้หมดโดยสิ้นเชิง...
9. ...สำเนียงกว่า เราจักเป็นผู้ประกอบพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะ
10. ...สำเนียงกว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในศาสนานี้ มาเสพเสนาสนะอันสงัด...คอยระวังจิต..
11. ...เธอก็น้อมจิตไปเฉพาะต่ออัสวักขณญาณ...” (พุทธทาสภิกขุ, 2529, หน้า 36 – 49)

บทบาทหรือหน้าที่ต่อผู้อื่น

หลังจากที่พระสิทธัตถะได้เป็นพระพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงเสวยวิมุตติอยู่บริเวณรอบคันโพธิ์เป็นเวลาอีกระยะหนึ่ง เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่พระองค์ทรงตรัสรู้ พระองค์ได้มีความวิตกรำพึงว่า

“ธรรมที่เราบรรลุแล้วนี้เป็นธรรมอันลึก สัตว์อื่นเห็นได้ยาก ยากที่สัตว์อื่นจะรู้ตาม เป็นธรรมะระงับและประณีต ไม่เป็นวิสัยที่จะหยั่งลงง่าย ๆ แห่งความตริก เป็นของละเอียดเป็นวิสัยรู้ได้เฉพาะบัณฑิต ก็สัตว์เหล่านี้มีอาลัยเป็นที่ยินดี ยินดีแล้วให้อาลัย เพลิดเพลินแล้วให้อาลัย สำหรับสัตว์ผู้มีอาลัยเป็นที่ยินดี ยินดีเพลิดเพลินในอาลัยนั้น ยากนักที่จะเห็นปฏิจสงมุปบาทอันมีสิ่งนี้ (คือมีอาลัย) เป็นปัจจัย ยากนักที่จะเห็นธรรมเป็นที่สงบระงับแห่งสังขารทั้งปวง คือ ธรรมอันถอนอุปธิทั้งสิ้น ความสิ้นต้นตอความคลายกำหนด ความดับไม่เหลือและนิพพาน หากเราพึงแสดงธรรมแล้วสัตว์อื่นพึงไม่รู้ทั่วถึงข้อนั้น จักเป็นความเหน้อยเปล่าแก่เรา เป็นความลำบากแก่เรา” (พุทธทาสภิกขุ, 2535, หน้า 221) แต่ด้วยความกรุณาในหมู่สัตว์ ทรงดำริและตั้งพระทัยแน่วแน่ในการออกประกาศสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้ ทรงเปรียบเทียบมนุษย์กับดอกบัว 3 เหล่า ต่อมาเมื่อพระองค์ได้แสดงธรรมจนมีพระอริยสาวกกุ่มแรก 60 รูป พระองค์ได้ประกาศโอวาทให้พระอริยสาวกเท่านั้นออกประกาศศาสนา ใจความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราเป็นผู้พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์และเป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอทั้งหลาย ก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่มหาชนเพื่อความเอ็นดูแก่โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย อย่าไปทางเดียวกันสองรูป

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงแสดงธรรมในห้วงดงในเบื้องต้น ในห้วงดงในท่ามกลางในห้วงดงในที่สุดรอบ จงประกาศพรหมจรรย์ให้เป็นไปพร้อมทั้งอรรถะทั้งพยัญชนะให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง สัตว์ทั้งหลายที่เป็นพวกมีรูปในดวงตาแต่เล็กน้อยก็มีอยู่สัตว์พวกนี้ ย่อมเสื่อมจาก

คุณที่ควรได้เพราะไม่ได้ฟังธรรม สัตว์ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีเป็นแน่ ภิกษุทั้งหลาย แม้เราเองก็จักไปสู่อำนาจ อูรเวลาเสนาณิกมเพื่อแสดงธรรม” (พุทธทาสภิกขุ, 2535, หน้า 243 – 244) จากคำประกาศนี้ ก่อให้เกิดบทบาทของพระสงฆ์ขึ้นมาประกอบกับพระสงฆ์เป็นผู้อาศัยดำรงชีพด้วยผู้อื่น เกิดเป็นหน้าที่ที่จะต้องตอบแทนคุณเหล่านั้น พระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ถึงการที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการบำรุงและต้องตอบแทนคุณใจความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร ภัณฑาหาร เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธ์ บริบูรณ์แก่พรหมณ์แล้วคฤหบดีเหล่านั้นเกิด

ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์ และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกัน ด้วยอามิสทานและธรรมทาน อยู่ประพาศพิรหมจรรย์นี้ เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อทำความสิ้นทุกข์โดยชอบ ด้วยอาการอย่างนี้” (ประยูทธ์ ปยุตโต, 2513, หน้า 10) และพระพุทธองค์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสมณะในการตอบแทน การอนุเคราะห์แก่กุลบุตรผู้บำรุงแก่สมณะในเรื่อง ทิศ 6 ว่า

1. สอนให้ละเว้นจากความชั่ว
2. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
4. สอนสิ่งที่ยังไม่เคยได้สดับเล่าเรียน
5. ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในสิ่งที่ได้สดับเล่าเรียนแล้ว
6. บอกทางสวรรค์ให้ (แนะนำวิธีการครองชีวิต ให้ได้รับผลดีและความสุข, (ประยูทธ์ ปยุตโต, 2513, หน้า 11)

จากพุทธพจน์เหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อผู้อุปการะทั้งหลายว่าตนจะต้องเป็นผู้เผยแพร่ประกาศศาสนา ประกาศธรรมสู่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การเทศน์ การปาฐกถา การทำเอกสารเผยแพร่ การจัดตั้งสถานศึกษา เป็นต้น (ประสาน ทองภักดี, 2513, หน้า 120 – 121) มีการตั้งศูนย์ องค์กรขึ้นมารับผิดชอบ เช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กองงานพระธรรมทูต เป็นต้น (ชาเลียง วุฒิจันทร์, 2526, หน้า 159) นอกจากนี้บั้งวัดยังมีการจัดองค์กรเพื่อทำการเผยแพร่ศาสนาอีกด้วย เช่น ศูนย์เผยแพร่ธรรม วัดพันอัน เชียงใหม่, คณะพุทธนิคม เชียงใหม่, คณะธรรมทานไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

เพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่ศาสนา ได้มีการกำหนดบทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการเผยแผ่ใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ว่า

1. อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาทตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

2. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

3. หาอุบายวิธีให้ได้ยิน ได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือแนะนำที่เป็นประโยชน์

4. แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยิน ได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

5. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยิน ได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

6. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสังฆกรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

7. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

8. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือที่เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้างที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปธรรมตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่าน ได้ฟังตามควรแก่สถานที่และโอกาส

9. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์ในการเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถม ขึ้นเพื่อให้เด็กที่ขาดสนธิใช้ในการเรียน

รูปแบบในการเผยแผ่ศาสนา แบ่งเป็น 3 วิธีการ คือ

1. การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนประจำวัด ที่บ้านผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียวหรือเทศน์ปฐกถาวิเศษ 2 รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือการบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมที่นำมาแสดงมักเป็นเรื่องของการให้ทาน อานิสงค์ของท่าน กุฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น

2. การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัดหรือที่อื่นตามโอกาสต่างๆ ตลอดจนการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่หรือลงในหนังสือพิมพ์ต่างๆ เนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเผยแผ่จะเป็นไปในลักษณะของการประยุกต์เพื่อให้เข้ากับปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น หลักอริยสัจ 4 หลักมรณาธรรม 4 อิทธิบาท 4 อบายมุข 6 เป็นต้น

3. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่ หรือเผยแพร่ในเป็นสถานศึกษา พระสงฆ์ที่มีบทบาทเผยแพร่ศาสนาในปัจจุบัน เช่น พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) พระพิศาลธรรมพาทิ (พะยอม กลฺยาโณ) เป็นต้น นอกจากนี้การประกาศศาสนาที่น่าสนใจในอีกรูปแบบหนึ่งก็คือการที่พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติเคร่งครัดให้เป็นที่เลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นเป็นผู้ปฏิบัติตามธรรมวินัยที่ได้ศึกษามา มีความสำรวมถือเป็นการเผยแพร่แบบการครองชีวิตเพื่อให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติตามเป็นการเผยแพร่ศาสนาอีกวิธีเช่นกัน (คุณ โทจันทร์, 2530, หน้า 79 – 80) เช่น พระสงฆ์ในสำนักสวนโมกขพลาราม สำนักวัดหนองป่าพง หรือพระสงฆ์ในสำนักวัดป่าต่างๆ เป็นต้น

ระเบียบปฏิบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (2551, หน้า 8) ได้กล่าวถึงระเบียบปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. พระสอนศีลธรรมที่ออกสอนในสถานศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก่อน
2. พระสอนศีลธรรมต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อยเป็นปริมณฑล ทั้งเวลาเดินทางไปสอนในขณะสอนและในเวลาเดินทางกลับวัด
3. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ห้ามนำของผ้าป่า กฐิน หรือบอกรุณฺเฑียรในโรงเรียน
4. พระสอนศีลธรรมไม่ควรไปคลุกคลีหรือสนิทสนมกับคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ในโรงเรียนนั้นๆ มากเกินไป จนทำให้ทุกฝ่ายสูญเสียความเป็นกลาง
5. พระสอนศีลธรรมต้องไม่ก้าวล่วงงานของคณะครู อาจารย์ หรือผู้บริหารของโรงเรียนนั้นๆ
6. พระสอนศีลธรรม ต้องไม่นำวิชาโหราศาสตร์ หรือไสยศาสตร์ไปชี้แนะ หรือขยายผลอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการมอมเมาเยาวชน
7. พระสอนศีลธรรมต้องไม่ชี้แนะให้นักเรียนไปเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนที่วัดตามลำพังหรือเป็นการเฉพาะยกเว้นแต่เป็นกลุ่ม เป็นคณะ หรือไปทั้งห้องเรียน
8. ในการเข้าห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ ดังนี้
 - 8.1 ถ้าอยู่ในห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ โดยดูความเหมาะสมและระเบียบที่โรงเรียนนั้นๆ ปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 15 พ.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 245487
เลขเรียกหนังสือ.....

8.2 ถ้าอยู่ในห้องจริยะ ให้นักเรียนกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง ทั้งตอนเข้าเรียน และเลิกเรียน

ขอให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกรูป ได้ปฏิบัติตามระเบียบนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ เพื่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของพระสงฆ์ไทย และเพื่อความดำรงตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

คุณลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อต้องการปฏิรูปการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขที่เรียกว่า เก่ง ดี มีสุข (มาตรา 3) ส่วนการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ทั้งนี้โดยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมแต่ละระดับการศึกษา (มาตรา 23) ด้วยภาระมากมายดังกล่าว ครูควรมีคุณลักษณะดังนี้คือ (มาตรา 24)

- (1) มีความสามารถจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) มีความสามารถฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา
- (3) มีความสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) มีความสามารถจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) มีความสามารถจัดบรรยากาศสภาวะแวดล้อม คือการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- (6) มีความสามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

คุณลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ตามแนวคิดพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก (2540, หน้า 53 - 56) กล่าวว่าคุณลักษณะของครูตามแนวคิดพุทธศาสนามีดังนี้

1. เป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ประการคือ

(1) **ปิโยนารัก** คือ การเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองชวนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม ครูจึงต้องตั้งอยู่ในพรหมวิหาร 4 ได้แก่ มีเมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อศิษย์และช่วยเหลือให้ศิษย์เป็นสุข และเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต คอยระวังมิให้ศิษย์ตกอยู่ในความประมาท เช่น เกียจคร้านในการเรียนหรือเที่ยวเตร่เสเพล ศิษย์ที่ได้รับความเมตตาจากครูย่อมสำนึกในความดีของครูและเกิดความเคารพรักอย่างจริงจัง มีกรุณา คือความสงสารเอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ความใฝ่รู้ มีมุทิตา คือ การชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ยกย่องเชิดชูให้ปรากฏเป็นการให้กำลังใจและช่วยให้เกิดความภูมิใจในตนเอง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามคำแนะนำของครูมากยิ่งขึ้น และมีอุเบกขา คือ วางตัวเป็นกลางอยู่ในความยุติธรรมไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ

(2) **ครู นำเคารพ** คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย ครูต้องมีคุณสมบัติ 5 ประการ ได้แก่ ศรัทธาพละ คือความเชื่อในทางที่ชอบ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเช่นนี้เมื่อได้เกิดขึ้นในใจแล้วจะเป็นพลังด้านฝ่ายอสุภล ความไม่มีศรัทธาไม่ให้เกิดขึ้นในใจ วิริยะพละ คือ ความเพียรในทางที่ชอบ เพียรเลิกละความชั่ว เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดในสังขม เพียรทำความดีให้คงอยู่และเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น สติพละ คือ ความระลึกได้ มีความรู้สึกตัวในการกระทำ การพูด การคิดให้รอบคอบ ความมีสติจะเป็นพลังต่อต้าน ความประมาทเลินเล่อ สมာธิพละ คือ ความมีใจจดจ่อ แน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่เป็นบุญกุศล พลังสมาธินี้จะ เป็นกำลังต่อต้านความฟุ้งซ่านไม่ให้เกิดขึ้น และปัญญาพละ คือ ความรู้ รู้อะไรดีอะไรชั่ว อะไรควรทำอะไรควรละเว้น อะไรเป็นประโยชน์และอะไรไม่เป็น ประโยชน์ ตลอดจนสามารถแยกแยะความถูกผิด เป็นต้น

(3) **ภาวนิโย นำเจริญใจ**คือ มีความรู้จริง ทางปัญญา แท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่นำยกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้างและรำลึกถึงความซาบซึ้ง มั่นใจและภาคภูมิใจ

(4) **วัตตา รู้จักพูดให้ได้เหตุผล** คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

(5) **วจนักขโม** อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม แม้จะถูกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เบือนหน้า ไม่เสียอารมณ์

(6) คัมภีร์รัญจ กถัง กัตตา คือ สามารถให้ความกระจ่างในเรื่องที่สอน โดยอธิบาย หรือชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

(7) โน จัญฐาเน นิโยชเย คือ การแนะนำศิษย์ให้รู้จักในทางที่ถูกที่ควร ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลต่าง ๆ

2. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรม ที่เรียกว่าธรรมเทศก ธรรม 5 ประการ คือ

(1) อนุบุพพิกา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหา ตามลำดับความง่าย ยาก ลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

(2) ปรียายทสสวี่ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผล มาแสดง ให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละแง่แต่ละประเด็น เช่น ยกตัวอย่างต่าง ๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

(3) อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

(4) อนามิสันคร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อามิส คือ สอนโดยไม่มุ่งที่ตนจะได้ลาภ สินจ้าง หรือผลประโยชน์

(5) อนุปหังจ วาจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่ง แสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

3. ดำเนินลีลาครูทั้งสิ้น เป็นความสามารถของนักสอน ดังนี้

(1) สันทสสนา ชี้ให้ชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะ อธิบายให้ผู้ ฟัง เข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปคูให้เห็นกับตา

(2) สมหาปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญและ ซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมจริงจนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ

(3) สมุตเตชนาเร้าให้กล้า คือ ปลุกใจให้คิดคลักเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจแข็ง จัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

(4) สัมปหังสนา ปลุกให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนานสดชื่น แจ่มใส เบิก บานใจ ให้ผู้ฟังแจ่มชื่นมีความหวัง มองเห็นผลดี และทางสำเร็จ

4. มีหลักตรวจสอบตามลักษณะการสอนของพระบรมครู 3 ประการคือ

(1) สอนด้วยความรู้จริง ทำได้จริง จึงสอนเขา

(2) สอนอย่างมีเหตุผลให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

(3) สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้น ๆ เช่น ให้เข้าใจได้

จริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

5. ทำหน้าที่ของครูต่อศิษย์ คือปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนเป็น
ทิสเบื้องขวา ดังนี้

- (1) แนะนำฝึกรวมให้เป็นคนดี
- (2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- (3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
- (4) ส่งเสริมยกย่องความดีงาม ความสามารถให้ปรากฏ
- (5) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิส ฝึกให้ศิษย์สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพและรู้จักดำรงตน

ในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี

สรุป คุณลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ เป็นเครื่องที่จะแสดงให้เห็นถึงการเป็นครูที่
สังคมต้องการในการช่วยพัฒนาคุณภาพของคนได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคม
คุณลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ มีหลายแนวความคิดสามารถนำไปประพจน์ปฏิบัติเพื่อพัฒนา
คน พัฒนางานการสอน และการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าอันเป็นแนวทางที่เหมาะสมดีงาม ส่วน
บทบาท ของครูในปัจจุบันและอนาคต ควรมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิญญาณ เป็นผู้นำทางด้าน
ศีลธรรม จริยธรรมและค่านิยม การสร้างสันติสุขให้สังคม บทบาทในการสร้างเยาวชนของชาติให้มี
คุณภาพ และบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรม ของชาติบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู
จึงเป็นภารกิจที่ต้องทำตามกฎหมายหรือข้อตกลง จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติที่เชื่อถือได้

การจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ในส่วนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้กล่าวถึงสาระพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา
ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐานความประพฤติของพลเมืองและการ
ยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวข้องกับจริยธรรม
คุณธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของคนดีและอุดมคติตามแนวความเชื่อของศาสนาที่ตนนับถือ

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์
เกี่ยวกับหลักจริยธรรม คุณธรรมในการควบคุมความประพฤติ สามารถนำความคิด ความเชื่อและ
ความศรัทธาทางศาสนามาเป็นแนวทางให้นักเรียนมีอุดมคติในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตาม
หลักธรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้อยู่
ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักในการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

1. เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของศาสนาต่างๆ ในเรื่องศาสนา หลักธรรมสาวกผู้สืบศาสนา ศาสนสถาน ศาสนพิธี และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต
2. สามารถเลือกสรรหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
3. วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการและเจริญปัญญาให้รู้จักการคิดที่ถูกต้อง เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและให้คำปรึกษาแนะนำผู้อื่นได้

มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

1. ตระหนักถึงผลของการทำความดีและความชั่ว จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อการตัดสินใจเลือกในการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรมและกำหนดบทบาท เป้าหมายในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
2. เห็นความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อจัดความขัดแย้งและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
3. ศรัทธาและเห็นคุณค่าความสำคัญของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาและสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีเหตุผล โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคมและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยสังคมโลก เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
2. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือและร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสนับสนุนเผยแพร่แนวปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา
3. มีทักษะในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา นำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม

สรุปว่า มาตรฐานการเรียนรู้ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม นักเรียนต้องเข้าใจในประวัติ ศาสนา หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ ในศิลปกรรม มีความเชื่อและค่านิยมที่ดีงาม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

โรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

โรงเรียนวชิราลัย ตั้งอยู่เลขที่ 202 หมู่ 7 ถนนข้าวมุง - ป่าบง ตำบลหนองฝิ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 นายคนอง ตนเล็ก ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวรานีกุล พิจารณาเห็นว่า จำนวนนักเรียนในโรงเรียนวรานีกุล มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเพราะเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครองจึงเกิดแนวคิดที่จะขยายโรงเรียน โดยได้มอบหมายให้นางราตรี ตนเล็ก ผู้จัดการ โรงเรียนวรานีกุล ไปติดต่อขยายพื้นที่โดยขอซื้อที่ดินบริเวณ หมู่ที่ 7 ตำบลหนองฝิ่ง อำเภอสารภี ขนาดพื้นที่จำนวน 3 ไร่ เป็นเงิน 3,600,000 บาท เพิ่มเติมจากที่ดินของตน

ปี พ.ศ. 2543 หลังจากที่มีการจัดซื้อที่ดินดังกล่าวเพิ่มเติมแล้ว นายคนอง ตนเล็ก ได้ศึกษา ข้อมูลโครงการ ขอรับการสนับสนุนเพื่อจัดตั้งสถานศึกษาเอกชน ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ออกแบบแผนผังการจัดสร้างโรงเรียนวชิราลัย (Master Plan) ประกอบด้วย อาคารเรียน อาคารอำนวยการ โรงอาหาร ทั้งนี้ ได้ดำเนินการขออนุญาตจากทางราชการที่เกี่ยวข้อง โดย
 - 1.1 เทศบาลตำบลยางเนิ้ง ได้อนุญาตให้โรงเรียนก่อสร้างอาคารเรียนตามที่เสนอ
 - 1.2 จังหวัดเชียงใหม่อนุญาตให้โรงเรียนใช้แบบแปลนก่อสร้างอาคารเรียนตามที่ ได้รับอนุมัติ

2. จัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนเพื่อจัดตั้งสถานศึกษาเอกชนตามโครงการเงินกู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และธนาคารออมสิน

ในปี พ.ศ. 2544 โรงเรียนได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารอำนวยการ ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐาน พระรูปหล่อครูบาเจ้า-ศรีวิชัย ในอาคารอำนวยการ ประกอบด้วย ห้องครูใหญ่ ห้องธุรการ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องชาวด์แลป และ ห้องเอนกประสงค์ ต่อมาในปลายปี 2544 ได้รับการอนุมัติ โครงการสนับสนุนเงินกู้ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และธนาคารออมสิน ก่อสร้างอาคารเรียน 3 ชั้น 18 ห้องเรียน เป็นเงิน 7,000,000 บาท

ใน พ.ศ. 2545 โรงเรียนได้ปรับปรุงสถานที่จัดตกแต่งบริเวณทั้งภายใน ภายนอก รับสมัคร บุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ จัดการอบรมสัมมนาบุคลากรมาอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดเรียน อย่างเป็นทางการ ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2545 มีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 จำนวน ชั้นละ 3 ห้อง โดยมีนางราตรี ตนเล็ก เป็นผู้รับใบอนุญาต นายคนอง ตนเล็ก เป็นผู้จัดการ และนางหทัยกาญจน์ เปรมใจสุข เป็นครูใหญ่

ปีการศึกษา 2545 มีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 110 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 99 คน รวมนักเรียนโรงเรียนวชิราลัย ในปีการศึกษา 2545 ทั้งสิ้นจำนวน 209 คน และมีครูจำนวน 13 คน

ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนได้ทำการขยายอาคารเรียน ได้สร้างอาคารเรียน 1 ชั้น จำนวน 7 ห้องเรียนขึ้น เพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น โดยมีนายอินทร์สวร พุทธปวน เป็นผู้อำนวยการ และมีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 287 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 321 คน รวมนักเรียน โรงเรียนวชิราลัยในปีการศึกษา 2547 ทั้งสิ้นจำนวน 608 คน และมีครูจำนวน 37 คน

ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนพิจารณาเห็นว่า นักเรียนมีปริมาณมากขึ้น จำเป็นต้องขยายพื้นที่ จึงขอเช่าพื้นที่เพิ่มเติมและจัดสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น เพื่อขยายชั้นเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

ปีการศึกษา 2549 มีจำนวนนักเรียนประถมศึกษาจำนวน 334 คน มัธยมศึกษาจำนวน 398 คน รวม 732 คน ครู 49 คน

ปีการศึกษา 2550 มีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 351 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 448 คน รวมนักเรียนในโรงเรียน วชิราลัยในปีการศึกษา 2550 ทั้งสิ้นจำนวน 793 คน และมีครูจำนวน 53 คน

โรงเรียนวชิราลัยมีอุดมการณ์ ความมุ่งหวังสูงสุดที่จะปลูกฝัง อบรม จัดการเรียนรู้อให้มีประสบการณ์แก่นักเรียนทุกคนอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผ่านการศึกษาจากโรงเรียนวชิราลัย จะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามปรัชญาของโรงเรียน กล่าวคือ

ผู้มีการศึกษาดี (Well-educated person)

หมายถึง นักเรียนได้รับความรู้จากการจัดการเรียนการสอนทางด้านวิชาการต่างๆ ด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น และคิดอย่างสร้างสรรค์ ทำเป็น และรู้จักแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

ต้องเลี้ยงตัวเอง (Responsible for oneself)

หมายถึง การปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนดี ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพในสิทธิของตนเอง สามารถนำพาตนเองให้ประสบความสำเร็จตามความสามารถของตนเอง

เลี้ยงพ่อแม่ (Responsible for their parents)

หมายถึง การปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา มีความซื่อสัตย์ กตัญญู กตเวทีต่อบุพการี และผู้มีพระคุณ

ช่วยเหลือประเทศชาติได้ (Responsible for our nation)

หมายถึง การปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตที่ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบในกฎระเบียบของสังคม พร้อมเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองได้อย่างดี

ปัจจุบันทางโรงเรียนวชิราลัยได้จัดการบริหาร โดยคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน ตามระเบียบของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน คือ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข มีครูทั้งหมด 51 คน นักเรียนระดับชั้นรวม 750 คน โดยมีนายอินทร์สวร พุทธปวน เป็นผู้อำนวยการ นายคนอง ตนเล็ก เป็นผู้จัดการและมีนางราตรี ตนเล็ก เป็นผู้รับใบอนุญาต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กันยัสตินี เอี่ยมอัมพร (2551, หน้า 82-94) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการปฏิบัติงาน และ แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู โรงเรียน โกวิทธารงเชียงใหม่ ประชากรเป็นครูใหญ่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระและครูผู้สอน จำนวน 101 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามข้อมูลการปฏิบัติงานของครู โรงเรียน โกวิทธารงเชียงใหม่ เกี่ยวกับคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูที่ควรได้รับการพัฒนา และข้อมูลการให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ นำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1. ด้านความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สิ่งที่ปฏิบัติมากที่สุดคือคอยดูแลให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียนเสมอ สิ่งที่ควรพัฒนาคือสื่อการเรียนการสอนและสื่อนวัตกรรมใหม่ๆ แนวทางการพัฒนาคือการจัดหาสื่อนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพ
2. ด้านการเปิดโอกาสการเรียนรู้นอกห้องเรียน สิ่งที่ปฏิบัติมากที่สุดคือมีการสอนโดยเน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง จากสถานการณ์จริง สิ่งที่ควรพัฒนาคือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีน้อย แนวทางการพัฒนาคือจัดให้ทัศนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น หรือจัดศูนย์เรียนรู้ร่วมกับชุมชน

3. ด้านความเป็นเลิศในการประเมินผล สิ่งที่เป็นปฏิบัติมากที่สุดคือมีการประเมินผู้เรียนอยู่เสมอเสมอควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ต้องพัฒนาคือควรมีการประเมินผลที่หลากหลาย มีคุณภาพ สามารถวัดผลและประเมินผลได้ แนวทางการพัฒนาคือควรจัดแบบประเมินที่เหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหา หลากหลาย และตรงประเด็น

4. ด้านการจัดการศึกษาแบบร่วมมือ สิ่งที่เป็นปฏิบัติมากที่สุดคือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่รัฐบาลและชุมชนจัดขึ้น สิ่งที่ต้องพัฒนาคือการจัดการศึกษาเป็นแบบต่างคนต่างจัด ควรให้ความร่วมมือและเปิดโอกาสให้หลายฝ่ายมีส่วนร่วมมากกว่านี้ แนวทางการพัฒนาคือควรมีความรู้ความเข้าใจ และจัดเวลาให้ทดลองจัดการศึกษาแบบร่วมมือทั้งใน โรงเรียนและ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5. ด้านการให้ความสำคัญกับหลักสูตร สิ่งที่เป็นปฏิบัติมากที่สุดคือการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน สิ่งที่ต้องพัฒนาคือครูควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้มากขึ้นและสม่ำเสมอ แนวทางการพัฒนาคือครูควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงตามสาระมาตรฐาน ผลการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน

6. ด้านการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าชุมชน สิ่งที่เป็นปฏิบัติมากที่สุดคือตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งที่ต้องพัฒนาคือเปิดโอกาสและขอความร่วมมือให้ชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีน้อย แนวทางการพัฒนาคือ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนให้มากขึ้น

7. ด้านความมุ่งมั่นพัฒนาการเรียนการสอน สิ่งที่เป็นปฏิบัติมากที่สุดคือให้ความร่วมมือในการประเมินจากภายในและภายนอกอย่างเต็มที่ สิ่งที่ต้องพัฒนาคือครูควรหาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้มากที่สุด ด้วยวิธีการที่หลากหลายและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม แนวทางการพัฒนาคือครูควรสนใจใฝ่รู้อยู่เสมอ โดยการจัดอบรมอย่างทั่วถึงมีการเชิญวิทยากรที่ประสบความสำเร็จมาบรรยายวิธีหรือเทคนิคที่ใช้ได้ผลดีทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน

ประดิษฐ์ อินตา (2543, หน้า 49-68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของครูผู้สอนด้านบุคลิกและมนุษย์สัมพันธ์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่ดื่มสุราจนเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น แต่งกายสุภาพ สะอาดเรียบร้อยเหมาะสม มีความเชื่อมั่นกล้าแสดงออกทั้งการกระทำและวาจา ไม่ถือตัว วางอำนาจ อารมณ์เสียโกรธง่าย ชอบลงโทษ พุดชัดเจนเข้าใจง่าย และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีและเป็นที่ยอมรับ สำหรับลักษณะที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ สนุกสนานและมีอารมณ์ขัน ให้กำลังใจยกย่องชมเชยนักเรียน และ

กวดขันในเรื่องระเบียบวินัย การแต่งกายและความประพฤติคุณลักษณะของครูผู้สอนด้านวิชาการ และการเรียนการสอน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความรู้ดีในเนื้อหาวิชาที่สอน แจ่ม จุดประสงค์การเรียนให้นักเรียนทราบมีการตรวจผลงานของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อธิบายเนื้อหา ได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย สอนเนื้อหาครบตรงตามที่กำหนด และให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็น ซักถามได้เต็มที่ สำหรับลักษณะที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ใช้สื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยี ประกอบการสอน ใช้วิธีการเรียนรู้หลายอย่าง เช่น เกม เพลง การแข่งขัน การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง การลงมือทำจริง และจัดบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนได้เหมาะสม คุณลักษณะ ของครูผู้สอนด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่เล่นการพนันหรือใช้ ยาเสพติด ไม่ประพฤติผิดในเรื่องชู้สาว ไม่เอาเปรียบ ช่มเหง ทารุณทำร้ายร่างกายจิตใจนักเรียน ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมและเห็นแก่ตัว และไม่เอาแต่ใจตนเองหรือชอบใช้อำนาจ คุณลักษณะรวมสามด้าน ของครูสอนในระดับมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ ด้านวิชาการและการเรียนการสอน

พชนี แสงภู่วงศ์ (2541, หน้า 47-65) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูแนะแนวตาม ความคาดหวังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูและผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร เชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูและผู้บริหารในโรงเรียนสังกัด เทศบาลนครเชียงใหม่ มีความคาดหวังในคุณลักษณะของครูแนะแนวอยู่ในระดับมาก ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านบุคลิกลักษณะ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านทักษะในการแนะแนว ด้าน คุณธรรมและความประพฤติ ด้านความรู้เกี่ยวกับการสอนและการแนะแนว ด้านประสบการณ์ใน การสอนและการดำเนินชีวิต

พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข (2549, หน้า 26-33) ได้ศึกษาเรื่องเจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของ ผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองมีระดับเจตคติต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากการที่ผู้ปกครองมีระดับของเจตคติในระดับมากหรือมีเจตคติใน ด้านดีต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ของครูพระเองในด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนา ในทุกๆด้าน โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษาตลอดถึงชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม

ธีระวัฒน์ สงวนพงษ์ (2542, หน้า 34-48) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักวิชาการศึกษา ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนตนทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนวิชาชีพ และด้านมนุษยสัมพันธ์